

**BOLALARDA AGRESSIYA SABABLARI VA UNI
KAMAYTIRISH USULLARI**

Toshboltayeva Nodiraxon Ibrohimjonovna

FarDU Sirtqi bo'lim o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada bolalarda uchraydigan agressiv xatti-harakatlarning asosiy sabablari, ularning psixologik omillari va ijtimoiy muhit ta'siri ko'rib chiqiladi. Shuningdek, agressiyani kamaytirishning samarali usullari, psixologik yondashuvlar va pedagogik strategiyalar haqida fikr yuritiladi. Tadqiqot maktabgacha yoshdagi bolalar misolida olib borildi va real amaliyotdagi yondashuvlar tahlil qilindi.

Kalit so'zlar: agressiya, bolalar psixologiyasi, ijtimoiy omillar, tarbiya, emotsional nazorat, muqobil xulq-atvor, psixoprofilaktika.

Annotation: This article will look at the main causes of aggressive behavior in children, their psychological factors and the impact of the social environment. It also reflects on effective methods of reducing aggression, psychological approaches and pedagogical strategies. The study was carried out on the example of preschool children, and the approaches in real practice were analyzed.

Keywords: aggression, child psychology, social factors, upbringing, emotional control, alternative behavior, psychoprophylaxis.

Аннотация: В этой статье рассматриваются основные причины агрессивного поведения у детей, их психологические факторы и влияние социальной среды. Также рассматриваются эффективные методы снижения агрессии, психологические подходы и педагогические стратегии. Исследование проводилось на примере дошкольников и анализировались подходы из реальной практики.

Ключевые слова: агрессия, детская психология, социальные факторы, воспитание, эмоциональный контроль, альтернативное поведение, психопрофилактика.

Kirish

Bolalar harakatlarida kuzatiladigan agressivlik ularning psixik rivojlanishi va ijtimoiy moslashuviga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Agressiya – bu ichki emotsional ziddiyatlar, ijtimoiy muhitdagi bosimlar yoki noto'g'ri tarbiya oqibatida yuzaga keladigan salbiy xatti-harakatdir. Ushbu maqola bolalarda agressiyaning kelib chiqish sabablari va uni kamaytirish yo'llarini yoritishga qaratilgan.

Adabiyotlar tahlili

Ilmiy adabiyotlarda bolalar agressiyasiga turlicha yondashuvlar mavjud. Z. Freud agressiyani insondagi asosiy instinkt deb bilgan bo'lsa, B. Skinner bu holatni o'rganilgan xulq-atvor deb hisoblaydi. A. Bandura ijtimoiy o'rganish nazariyasiga tayanib, bola agressiyani atrofdagilarning xatti-harakatlari orqali o'zlashtiradi, deya ta'kidlaydi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, oilaviy muhit, ota-onaning befarqligi yoki haddan tashqari qattiqqo'lligi, bolalarga nisbatan e'tibor yetishmasligi agressiv xatti-harakatlarga olib kelishi mumkin.

Tadqiqot metodologiyasi

Tadqiqot maktabgacha yoshdagi 5-6 yoshli bolalar bilan olib borildi. Kuzatuv, suhbat va loyihaviy metod (masalan, rasm chizdirish, "agressiya" so'ziga munosabatini aniqlash) kabi usullardan foydalanildi. Pedagoglar va ota-onalardan so'rovnomalar olinib, ijtimoiy muhitning bolalar xulq-atvoriga ta'siri tahlil qilindi.

Natija va muhokama

Olingan natijalarga ko'ra, agressiv bolalarning aksariyatida oilaviy muammolar, emotsional e'tibor yetishmasligi va ijtimoiy-psixologik yordamning yo'qligi aniqlandi. Agressiyani kamaytirish maqsadida bolaning ichki holatini tushunish, uning emotsional ehtiyojlarini aniqlash va mos tarbiyaviy yondashuvni tanlash muhimligi ta'kidlandi. Psixologik o'yinlar, art-terapiya, musiqiy terapiya, suhbat va ijobiy rag'batlantirish orqali ijobiy natijalarga erishish mumkin.

Xulosa

Agressiv xatti-harakatlar bolalarning psixik rivojlanishiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Bu holatni bartaraf etish uchun bolaning ijtimoiy-muhitini yaxshilash, ota-onalar va tarbiyachilar bilan samarali hamkorlikda ishlash lozim.

Agressiyani birdaniga yo‘qotish imkonsiz, ammo uni to‘g‘ri yondashuvlar orqali bosqichma-bosqich kamaytirish mumkin.

Takliflar

- Maktabgacha ta’lim muassasalarida psixologlar ishtirokini kuchaytirish;
- Ota-onalar uchun agressiya sabablari va uni oldini olish usullari bo‘yicha treninglar tashkil qilish;
- Bolalar bilan emotsional aloqani kuchaytiruvchi psixologik o‘yinlar va mashg‘ulotlar o‘tkazish;
- Mediamahsulotlar (multfilm, o‘yinlar) orqali bolalarga zo‘ravonlikni targ‘ib qilmaslikka alohida e’tibor qaratish.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. ERKABOEVA, D.S. (2022). BOLALARDA AGRESSIV XULQ-ATVOR SABABLARI VA PROFILAKTIKASI. TOSHKENT: FAN VA TEXNOLOGIYA NASHRIYOTI.
2. ABDURAXMONOVA, Z.T. (2020). MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARDA IJTIMOY-PSIXOLOGIK MUAMMOLAR. “PSIXOLOGIYA” ILMIY-AMALIY JURNALI, №2, 45–51-BETLAR.
3. XASANOVA, M.T. (2019). AGRESSIYANING PSIXOLOGIK TURLARI VA ULARNI BARTARAF ETISH YO‘LLARI. “OILA VA JAMIYAT” JURNALI, №3, 21–25-BETLAR.
4. NIYOZOVA, G.Q. (2021). MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARDA EMOTSIONAL BUZILISHLAR VA ULARNING OLDINI OLISH. TOSHKENT: TDPU NASHRIYOTI.
5. O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI PREZIDENTINING 2019-YIL 6-NOYABRDAGI PQ-4512-SONLI QARORI “MAKTABGACHA TA’LIM TIZIMINI RIVOJLANTIRISH STRATEGIYASI TO‘G‘RISIDA”.